

Artemisia

Compositae, Composieten

**Alsem, Bijvoet,
Absint-Alsem, Dragon,
Wilde Averuit, Zee- Alsem,
Kamfer Alsem, Citroenkruid.**

Deze keer willen we een ganse familie behandelen: de Dragon- of Alsem- familie.

Zoals we zien zitten daar heel wat keukenkruiden tussen. Het is een nuttige groep planten met voor ons, mensen, een meestal aangename geur. Toch mogen we ons daardoor niet onmiddellijk laten verleiden. Het zijn wel allemaal min of meer gevaarlijke planten indien we ze niet met mate gebruiken.

De naam Artemisia is afgeleid van Artemis, de Griekse godin van de jacht en de kuisheid. De Romeinse evenknie van deze godheid is Diana, godin van de natuur, de bossen en de maan.

Van de 180 bekende soorten komen de meeste voor in Eurazië en Noord Amerika.

Het zijn winterharde struiken of heesters. Volgens de overlevering zouden zij slangen uit de tuin houden, die zij omboorden.

Artemisia absinthium of Absint- Alsem.

Deze struikachtige plant wordt 30 tot 100 cm hoog. Zij is winterhard.

Volgens de Grieken zou deze plant de hersenandoeningen genezen en de alcohol in de wijn onschadelijk maken. Deze twee toepassingen werden tot voor kort in de volksgeneeskunde aangewend, onder meer in Frankrijk waar de Liqueur d' Absinte overdreven werd gebruikt om katers na overvloedige drinkgelagen weg te werken. Het ging zover dat de volksgezondheid er ging onder leiden en dat het likeur er werd verboden evenals in de Al bij al is het dus een zeer interessant kruid, dat wegens zijn grote doeltreffendheid met grote voorzichtigheid moet benaderd worden.

Verenigde Staten.

De donkergroene, bittere olie veroorzaakte bij overdreven gebruik zenuwstoornissen, hartkloppingen, maagirritatie en hallucinaties tot delirium toe. De grootste oorzaak zal wel gelegen hebben in het feit dat het goedje zo gemakkelijk een kater oploste, dat drinkebroers en levensgenieters zowel van alcohol, zware maaltijden als van het likeurtje achteraf overdreven gebruik maakten.

Het Duitse equivalent Wermut, meteen ook de Duitse naam voor de plant, gaf zijn naam aan de alom bekende Vermout, een drankje op basis van wijn en Absint Alsem, dat overal als aperitief werd gecommercialiseerd. De "geheime" kruiden zijn niets meer dan de veelal in de ban geslagen Absint Alsem. Anijszaad moet de smaak aanvullen en een overdosering met Absint vermijden.

Volgens het Herbarium van Apuleius werd het kruid door reizigers gebruikt tegen vermoeidheid, hetgeen een opwekkend effect laat vermoeden bij vermoeide en uitgehongerde mensen.

Zijn luizen-verdrijvende werking werd tijdens de middeleeuwen veelvuldig toegepast als strooisel in de huizen en op planten.

Als aftreksel op azijn werd het gebruikt tegen paddestoelvergiftiging en als tegengif tegen Dolle Kervel en Ixia.

Als middel tegen zeeziekte maakte het met zijn bittere smaak ook opgang.

Het werd aangewend tegen geelzucht, indigestie en hysterie. Bloemenaftreksel in cognac werd aanbevolen tegen niergruis en jicht.

Zijn verdovende werking werd gebruikt bij verstuikingen, blauwe plekken en plaatselijke ontstekingen. Om dezelfde reden werkt het wormafdrijvend.

Het wordt nog steeds voorgeschreven wegens zijn wormverdrijvende, maagversterkende, eetlustopwekkende en koortswerende werking.

In de keuken kan het Dragon vervangen mits het beperkt wordt tot één derde van de voorgeschreven hoeveelheid Dragon, dat op zich

ook licht giftig is.

Gekneusd en 24 uur geweekt in twee maal zijn gewicht aan water is het een uitstekend sproeimiddel tegen alle soorten insecten, in het bijzonder allerhande luizen en kevers. De gedroogde resten tussen de teelt gegooid verdrijven ook de bodeminsecten en aaltjes.

Artemisia maritima of Zee-Alsem.

Deze soort gedijt het best op zilte gronden langs de Middellandse en de Kaspische Zee, in West Azië, Rusland en Mongolië.

Meer nog dan de Absint bezit deze plant bitterstoffen die kunnen aangewend worden tegen indigestie, klachten bij zittende mensen, hysterie en scheurbuik. Zó sterk is de uitwerking dat zelfs de melk van zogende vrouwen bij gebruik bitter gaat smaken. Dit is meteen de aanwijzing dat de werkzame stoffen zich ook in het lymfevatenstelsel verspreiden.

Artemisia pontica.

Deze soort heeft fijner ingesneden bladeren en is milder van smaak en werking. Het is meestal deze variëteit die wordt gebruikt om de Duitse Wermut te brouwen en die aan de basis ligt van de Vermout.

Artemisia vulgaris of Bijvoet.

Op sommige plaatsen komt dit “onkruid” overweldigend voor. Braakland kan er door overwoekerd zijn. Daardoor krijgt het niet altijd de eer die het toekomt. Het is immers een volwaardig lid van de Artemisia-familie.

Tijdens de middeleeuwen werd het in verband gebracht met hekserij. Het werd de Cingulum Sancti Johannis genoemd, omdat men geloofde dat Johannes de Doper het droeg als gordel tijdens zijn verblijf in de woestijn. Bijgevolg werd het gebruikt om kwade krachten te weren. Dit zelfde kruid werd volgens Plinius door de reizigers gebruikt tegen vermoeidheid, wilde beesten en zonnebrand. Het zou werkzaam zijn tegen opium. Misschien een mogelijkheid die het onderzoeken waard is in onze “drugtijd”.

Tijdens de renaissance werden de bloeiende toppen gebruikt tegen vrouwenklachten.

Bijvoetthee werd gebruikt bij rillingen, epilepsie, stuipen en als algemeen kalmerend middel.

Ook bij gewrichtsaandoeningen werd het gebruikt.

Het zilveren dons van de onderkant der bladeren werd als moxa gebrand tegen jicht. Dit was waarschijnlijk een imitatie van de Japanse methode waarbij *Artemisia moxa* en *Artemisia sinensis* werd gebruikt.

De moderne gebruiksmogelijkheden gaan vooral naar vrouwenziekten, meer bepaald in het urinogeenitaal gebied. Het familielid Citroenkruid wordt met dezelfde doelstellingen gebruikt.

In de keuken doet bijvoet het zeer goed bij varkens- en rondsgebraad.

Bij het roken van hesp geeft gedroogde bijvoet een zeer fijn aroma aan het vlees.

Artemisia abrotanum of Citroenkruid.

Reeds ten tijde van de Romeinen werd Citroenkruid gekweekt als artseneimiddel.

Als voornaam koortswerend middel werd het verder over het algemeen gebruikt voor dezelfde doeleinden als Bijvoet.

Dit is wel de soort met de fijnste bladeren. Zij gelijken bijna op steeltjes en geven bij kneuzing een citroengeur af, onmiddellijk gevolgd door de typische artemisiageur.

Het werd gebruikt als gele kleurstof voor wol. In de slaapkamer werd het gebruikt als afrodiacicum en in de klerkast tegen de motten.

Nog steeds worden van zijn antiseptische, zuiverende, menstratieopwekkende en stimulerende werking gebruik gemaakt.

In de keuken wordt het gebruikt bij het inmaken van groenten vanwege zijn ontsmettende en geurige eigenschappen. Bij paling in het groen wordt het door kenners als een onontbeerlijke grondstof betiteld.

Artemisia campestris of Wilde Averuit.

Deze houtherige soort met kleine bruine bloemen is algemeen verspreid.

Het is een zeer krachtig diureticum en werkt kalmerend en slaapverwekkend. Daarom werd het gebruikt in de plaats van opiumderivaten. Het heeft echter niet dezelfde verslavende werking. Men kan het de metadon van de middeleeuwen noemen, een tijd waar opium in onze contreien regelmatig en algemeen werd gebruikt. Misschien ligt hier een oplossing voor bepaalde moderne problemen. Het is in elk geval het onderzoeken waard. Tegenwoordig wordt de plant niet meer aangewend.

Artemisia dracunculus of Dragon.

In de keuken is deze plant altijd in gebruik geweest.

Als smaakgever aan inmaakazijn is het een hit. Aldusdanig gaat hij in allerhande salades, in mosterd en in tartaarsaus.

Net als absint werd hij gebruikt als azijnaftreksel tegen slangenbeten, spinnen en muggen en allerhande giftige dieren. Zelfs beten van dolle honden werden ermee behandeld.

Vandaar dat zijn naam dracunculus werd,

hetgeen betekent klein draakje. De kronkelige vorm van de wortel kan ook een oorsprong vormen van de benaming. Deze wortel werd vaak gebruikt tegen kiespijn.

Wat nu omtrent de veel besproken “valse Dragon”? Deze is helderder van kleur en bezit ruwere bladeren. De smaak is flauwer. Zijn naam is **Artemisia dracunculoïdes**.

Artemisia cina, syn. A. santonicum.

Deze variëteit wordt vooral als wormdrijvend middel aangewend wegens zijn grote toxiciteit. Zij kan door de aanwezigheid van Santonine misselijkheid, braken en hoofdpijn veroorzaken tot de dood toe.

Het is bij gevolg beter alle gebruik van deze soort te mijden.

Besluit.

De Artemisia-familie kan zowel in de keuken als in de “huisapotek” gebruikt worden. Vanwege de vele actieve stoffen die deze planten bevatten moeten we echter steeds omzichtig tewerk gaan, zeker wat de *A. Absinthium* en de *A. Cina* betreft. Ook de andere soorten mogen we slechts met mate in de keuken gebruiken.

Als beschermingsmiddel tegen insecten kan *Artemisia absinthium* ons goede diensten bewijzen.